

Datum

2021-05-05

Vår referens

Ida Thell

Utredningssekreterare

ida.thell@malmö.se

Tjänsteskrivelse

Utbildningsdepartementets remiss av delbetänkandet Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3) GYVF-2021-986

Sammanfattning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig över Kulturdepartementets delbetänkande *Skolbibliotek för bildning och utbildning* (SOU 2021:3). Utredningen har haft i uppdrag att utreda och presentera åtgärder för att stärka skolbiblioteken med syfte att ge alla en likvärdig tillgång till skolbibliotek. I delbetänkandet lämnas bland annat förslag om ett förtydligande i skollagen om att skolbibliotek ska vara bemannade och att rektor ska ansvara för att samarbetsformer utvecklas mellan skolbibliotekarier och lärare.

Sammantaget är nämnden positiv till de förslag och bedömningar som redovisas i utredningen och ställer sig bakom dessa.

Förslag till beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens förslag till yttrande och skicka detsamma till kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Följebrev till Utbildningsdepartementets remiss av delbetänkandet Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3)
- Utbildningsdepartementets remiss av delbetänkandet Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3)
- Delbetänkandet Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3)
- G-Tjänsteskrivelse GVN 2021-05-28 Yttrande över delbetänkandet Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3)
- Yttrande över Utbildningsdepartementets remiss av delbetänkandet Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3)

Beslutsplanering

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2021-05-19

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2021-05-28

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig över Kulturdepartementets delbetänkande *Skolbibliotek för bildning och utbildning* (SOU 2021:3). Regeringen gav i november 2019 en särskild utredare uppdraget att utreda och presentera åtgärder för att stärka skolbiblioteken med syfte att ge alla en likvärdig tillgång till skolbibliotek. Utredningen, som presenterades i januari 2021 har intentionen att genomföra Läsdelegationens förslag från 2018 (återfinns i SOU 2018:57).

Utredningen har haft i uppdrag att utreda och presentera åtgärder för att stärka skolbiblioteken med syfte att ge elever en likvärdig tillgång till ändamålsenlig skolbiblioteksverksamhet med fackutbildade bibliotekarier.

Utredningen föreslår bland annat att:

- Skollagen ska definiera att skolbibliotek ska vara en gemensam och ordnad resurs med ett utbud av digitala och analoga medier som ska präglas av allsidighet och kvalitet och ställas till elevernas och lärarnas förfogande. Skolbibliotekets syfte ska vara att främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet.
- Det ska framgå av skollagen att skolbibliotek ska vara bemannade. Huvudmannen ska sträva efter att i första hand anställa personal som har en examen inom biblioteks- och informationsvetenskap.
- Det ska tydliggöras i läroplanerna att rektor ska ansvara för att samarbetsformer utvecklas mellan skolbibliotekarier och lärare.
- Skolbiblioteket i första hand ska finnas på den egna skolenheten. Om det finns särskilda skäl kan skolbiblioteksverksamheten i stället organiseras genom att skolan samverkar med ett folkbibliotek eller med ett skolbibliotek på en annan skolenhet. Det gäller om biblioteket ligger i skolans direkta närhet eller om skolan har få elever.

Konsekvenser för kommunerna

I viss mån innebär utredningens förslag förtydliganden av gällande lagstiftning som inte ska medföra några ökade kostnader för skolhuvudmännen. Vissa förslag, såsom förslagen om bemanning innebär däremot en ambitionshöjning som resulterar i ökade kostnader för kommunerna. För att kompensera kommunerna i enlighet med finansieringsprincipen och tydliggöra att utredningens förslag innebär en ambitionshöjning för skolbiblioteksverksamheten, som i vissa fall kan leda till nyanställningar och ökad tjänstgöringsgrad för skolbibliotekarier, föreslår utredningen att kommensektorn tillförs resurser.

Utredningens förslag och bedömningar samt nämndens reflektioner

Sammantaget är gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (GVN) positiv till de förslag och bedömningar som redovisas i utredningen och ställer sig bakom dessa.

Nedan följer GVN:s reflektioner uppdelat utifrån betänkandets kapitel. Yttrandet innehåller endast de förslag och bedömningar där nämnden har reflektioner eller kommentarer.

4.6 Utredningens förslag och bedömningar

4.6.1 Förslag

Utredningens förslag:

I skollagen (2010:800) ska bestämmelser införas som anger:

- Elever i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan,

gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek på den egna skolenheten. Om det finns särskilda skäl, får skolbiblioteksverksamheten i stället organiseras i samverkan med ett folkbibliotek eller med ett skolbibliotek på en annan skolenhet. De särskilda skälen ska vara att skolbiblioteket eller folkbiblioteket ligger i skolans direkta närhet eller att elevantalet är så litet att det inte är rimligt att bedriva skolbiblioteksverksamhet på den egna enheten.

- Skolbiblioteken ska vara bemannade.
- Varje huvudman ska sträva efter att för skolbiblioteksverksamheten anställa skolbibliotekarier som i första hand har en examen inom biblioteks- och informationsvetenskap eller i andra hand annan relevant examen.
- Skolbibliotek ska främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet. Skolbibliotek ska utformas som en gemensam och ordnad resurs med ett utbud av digitala och analoga medier som ska präglas av allsidighet och kvalitet och som ställs till elevernas och lärarnas förfogande.
- Varje skolhuvudman ska anta skolbiblioteksplaner för sin skolbiblioteksverksamhet.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

GVN ställer sig positiv till de stärkta skrivningar som beskriver skolbibliotekens syfte, bemanning och kompetens. Fler fackutbildade skolbibliotekarier i verksamheten bidrar till en kvalitetshöjning i det läsfrämjande arbetet och i arbetet med medie- och informationskunnighet.

De särskilda skäl som kan anses nödvändiga för att organisera skolbiblioteksverksamhet tillsammans med annan enhet ökar möjligheten till flexibla lösningar för mindre enheter i verksamheten men det är av vikt att tillgång till skolbibliotek på den egna skolenheten prioriteras där det är möjligt.

Bemannade skolbibliotek är en förutsättning för att kunna arbeta pedagogiskt och för att använda skolbiblioteken som en del av undervisningen. Nämnden anser att skolbiblioteken endast i undantagsfall bör bemannas av personal utan examen inom biblioteks- och informationsvetenskap. Genom att i första hand sträva efter att anställa skolbibliotekarier som har en examen inom biblioteks- och informationsvetenskap ökar kvaliteten.

Nämnden ser positivt på förslaget om att varje skolhuvudman ska anta skolbiblioteksplaner. I dag är biblioteksplaner obligatoriska för kommuner enligt bibliotekslagen. Utredningen föreslår att alla skolhuvudmän, även enskilda, ska anta skolbiblioteksplaner. Det innebär att samma krav ställs på offentliga och enskilda huvudmän. Utredningen menar att de lokala förutsättningarna bör vara avgörande för om skolbiblioteksplanen ska vara en del av kommunens plan, en del av skolhuvudmannens plan eller om varje skolenhet bör formulera en egen plan. Nämnden ser att skolbiblioteksplanen kan vara ett viktigt verktyg i det systematiska kvalitetsarbetet både på huvudmannanivå och skolnivå.

4.6.1 Förslag fortsättning

Utredningens förslag:

I läroplanerna ska bestämmelser införas som anger:

- Rektor har ansvar för att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för

att främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet och för att samarbetsformer utvecklas mellan skolbibliotekarier och lärare.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

GVN ser positivt på att rektors ansvar för användningen av skolbibliotekets verksamhet förstärks. Nämnden ser ett behov av att utreda strategier och stöd till rektor i hur förslaget kan möjliggöras då det krävs goda förutsättningar och god kunskap om möjligheterna med skolbiblioteket som en del i undervisningen och den pedagogiska verksamheten.

4.6.1 Förslag fortsättning

Utredningens förslag:

I förordningen (2018:66) om statsbidrag till folkbibliotek ska bestämmelser införas som anger följande:

- En förutsättning för att kommuner ska få del av inköpsstöd från Kulturrådet ska vara att inte bara folkbibliotek utan även skolbibliotek belägna i kommunen får del av bidraget.
- Regeringen ska ge Skolverket i uppdrag att utarbeta allmänna råd om skolbibliotek och revidera allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete.
- Regeringen ska tillsätta en statlig utredning som ska utreda om krav på tillgång till bibliotek i förskolan och i den kommunala vuxenutbildningen bör införas.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

GVN ser positivt på förslagen. Det är positivt att revidera de allmänna råden om systematiskt kvalitetsarbete i syfte att inkludera aspekter på skolbibliotek. Nämnden instämmer i utredningens bedömning om att detta förväntas leda till ökade kunskaper om hur en ändamålsenlig skolbiblioteksverksamhet kan bidra till alla elevers kunskapsutveckling och lärande. Vidare är det positivt att den kommunala vuxenutbildningen inkluderas i en kommande utredning om krav på tillgång till skolbibliotek.

4.6.2 Bedömningar

Utredningens bedömningar:

- Rektor bör vara chef över skolbibliotekarier.
- Skolhuvudmän bör utse en skolbibliotekssamordnare.
- Det bör finnas en planering för hur elevers dagliga behov av medier ska tillgodoses, i de fall när skolbiblioteksverksamhet organiseras genom samverkan med ett folkbibliotek eller med ett skolbibliotek på en annan skolenhet.
- Om det införs ett statligt sektorsbidrag enligt vad som föreslås i betänkandet En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning (SOU 2020:28) bör regeringen tydliggöra att insatser i skolbiblioteket kan finansieras genom detta bidrag. Om utformning och konsekvenser av ett större statligt sektorsbidrag utreds vidare, som föreslagits, bör utgångspunkten vara att skolbiblioteket ska ingå i detta bidrag.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

GVN ser positivt på bedömningarna. För att skolbibliotekens roll i den pedagogiska verksamheten ska stärkas krävs att rektor är chef över skolbibliotekarien.

GVN ser positivt på bedömningen om skolbibliotekssamordnare och vill lyfta vikten av att denna arbetar med samtliga skolformer och inte endast riktas mot grundskoleverksamheten. Nämnden ser behov av att skolbibliotekssamordnare får stöd i sitt arbete då den på en kommunal nivå blir en solitär profession. Ett nationellt nätverk i organiserat av Nationellt centrum för språk- läs- och skrivutveckling skulle kunna ge skolbibliotekssamordnarna stöd och möjliggöra erfarenhetsutbyte. Vidare kan det vara svårt för mindre kommuner att realisera inrättandet av en skolbibliotekssamordnare.

Utredningen om en mer likvärdig skola argumenterar för att staten på sikt, genom ett större sektorsbidrag, ska ta ett ännu större ansvar för finansieringen av förskoleklassen, grundskolan och grundsärskolan samt eventuellt andra skolformer. GVN instämmer i att om ett större statligt sektorsbidrag utreds vidare bör utgångspunkten vara att skolbiblioteket ska ingå. Nämnden vill lyfta vikten av att satsningar på skolbiblioteksverksamhet och dess finansiering även inbegriper gymnasieskola och gymnasiesärskola. Det finns en problematik med begränsade bidrag när det krävs en mer långsiktig planering. För många huvudmän kan det finnas utmaningar i att bygga strukturer för en likvärdig skolbiblioteksverksamhet utifrån behovet av finansiering.

5.7 Utredningens förslag och bedömningar

5.7.1 Förslag

Utredningens förslag:

I skollagen (2010:800) ska bestämmelser införas som anger följande:

- En skolhuvudman får, om det finns särskilda skäl, organisera skolbiblioteksverksamhet i samverkan med ett folkbibliotek eller med ett skolbibliotek på en annan skolenhet (se 4.6.1).
- Samverkan med ett folkbibliotek, eller med en skolenhet inom en annan skolhuvudmans organisation, ska regleras i en skriftlig överenskommelse som ska ange följande: Parterna, den eller de skolenheter överenskommelsen avser, skälet till överenskommelsen samt dess innehåll och omfattning.
- En sådan skriftlig överenskommelse som avses i ovanstående punkt ska anmälas till Kungliga biblioteket.

Bibliotekslagen (2013:801) ska ange att den regionala biblioteksverksamheten i sitt arbete även ska främja de skolbibliotek som är verksamma i länet när det är lämpligt. För detta ändamål ska medel tillföras Kultursamverkansmodellen.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

GVN ser positivt på förslagen. Det är viktigt att organisering av skolbiblioteksverksamhet utanför den egna skolenheten endast sker om det finns särskilda skäl och då verksamheten är belägen inom en rimlig närhet till skolenheten.

5.7.2 Bedömningar

Utredningens bedömningar:

- Skolverket bör i allmänna råd om skolbibliotek klargöra vad som kännetecknar ändamålsenlig samverkan om skolbiblioteksverksamhet.
- Skolverket bör sprida kunskap om hur skolbiblioteksverksamhet kan stärkas genom samarbete.
- Utredningens bedömning om att rektor bör vara chef över skolbibliotekarier (se 4.6.2), gäller även bibliotekarier som ansvarar för skolbiblioteksverksamhet som organiseras i samverkan med ett folkbibliotek.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

GVN ser positivt på bedömningarna. Ett förtydligande i de allmänna råden kan ge rektor bättre förutsättningar att utveckla skolbiblioteksverksamheten med fokus på samarbete. Vidare är det viktigt att de allmänna råden om skolbibliotek speglar innehållet i rektorsutbildningen för att ge rektor rätt verktyg för att arbeta ändamålsenligt med skolbiblioteksverksamheten.

6.6 Utredningens förslag och bedömningar

6.6.1 Förslag

Utredningens förslag:

- Regeringen ska utöka antalet utbildningsplatser inom biblioteks- och informationsvetenskap.
- Regeringen ska ge Vetenskapsrådet i uppdrag att utlysa en forskarskola inom biblioteks- och informationsvetenskap.
- Regeringen ska ge Skolverket i uppdrag att svara för uppdragsutbildningen Vidareutbildning av lärare för skolbiblioteksverksamhet, VALS (60 högskolepoäng), med tillhörande statsbidrag.
- Regeringen ska ge Nationellt centrum för språk-, läs- och skrivutveckling vid Skolverket ett utvidgat uppdrag avseende skolbibliotek. Centrumet ska också få en ny benämning.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

GVN ser positivt på förslagen. Nämnden instämmer i att antalet utbildningsplatser bör utökas men anser att det krävs större gemensamma insatser för att göra det mer attraktivt på skolbibliotek.

Vad gäller uppdragsutbildningen Vidareutbildning av lärare för skolbiblioteksverksamhet (VALS) är nämnden positiv till att stärka kunskapsnivån bland lärare som redan arbetar i skolbibliotek. Nämnden instämmer i utredningens bedömning om att likvärdigheten avseende skolbibliotek i landet kan stärkas genom att fler personer som arbetar i skolbibliotek har en viss utbildning inom biblioteks- och informationsvetenskap. Det är dock viktigt att vidareutbildningen VALS inte likställs med andra högskoleutbildningar inom biblioteks- och informationsvetenskap och att man eftersträvar att i första hand bemanna skolbiblioteksverksamheten med fackutbildade bibliotekarier.

6.6.2 Bedömningar

Utredningens bedömningar:

- Lärarutbildningarna och utbildningarna inom biblioteks- och informationsvetenskap bör sträva efter att samarbeta med varandra.
- Lärarutbildningarna bör sträva efter att lärarstudenterna får en ökad förståelse för hur samarbetet mellan skolbibliotekarier och lärare kan fungera på ett ändamålsenligt sätt. Universitetskanslersämbetet bör i samband med granskning av lärarutbildningar utvärdera hur dessa förbereder lärarstudenter för ett samarbete med skolbibliotekarier.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

GVN ser positivt på förslagen. Det är viktigt att möjliggöra samarbete mellan utbildningarna för att ge goda förutsättningar för lärare och skolbibliotekariers framtida samverkan i verksamheten. Utbildningarna inom biblioteks- och informationsvetenskap behöver även arbeta med att förbereda de blivande bibliotekarierna för den möjliga arbetsplatsen skolbibliotek.

7.4 Utredningens förslag

Utredningens förslag:

- Regeringen ska ge Kungliga biblioteket och Skolverket i uppdrag att tillsammans genomföra ett tidsbegränsat utvecklingsarbete avseende den officiella biblioteksstatistiken.
- Regeringen ska ge Skolverket i uppdrag att regelbundet presentera en nationell lägesbeskrivning avseende skolbibliotek. Lägesbeskrivningen ska även omfatta förskolan och den kommunala vuxenutbildningen.
- Regeringen ska ge Skolverket i uppdrag att se över föreskrifterna (SKOLFS 2011:142) om uppgiftsinsamling från huvudmännen inom skolväsendet, så att skolbibliotekarier redovisas som pedagogisk personal.
- Förordningen (2015:195) om ett nationellt informationssystem för skolväsendet ska ändras så att systemet även innehåller uppgift om tillgång till skolbibliotek på varje skolenhet i specialskolan och sameskolan.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

GVN ser positivt på förslagen. Det är angeläget med ett utvecklingsarbete gällande den officiella biblioteksstatistiken. Vidare är redovisning av skolbibliotekarier som pedagogisk personal istället för under lärverktyg i statistiken en viktig del i arbetet med att förtydliga skolbibliotekariens pedagogiska roll i verksamheten.

Ansvariga

Lars Rehnberg Förvaltningschef